

Conclusions

A continuació es presenten les principals conclusions dels sis capítols que conformen l'informe *Alerta 2011*. **En l'àmbit dels conflictes armats, durant l'any 2010 es van registrar 30 casos**, una xifra que ha romàs pràcticament invariable en els últims anys. La tendència regional també va ser similar a la d'anys anteriors, ja que la majoria d'aquests conflictes armats es van continuar concentrant a Àsia (12) i a Àfrica (10), seguits per Europa (4), Orient Mitjà (3) i Amèrica (1). A excepció del conflicte entre Israel i Palestina, totes les disputes van ser de caràcter intern (12) o intern internacionalitzat (17). En comparació del panorama de conflictivitat de l'any anterior, dues situacions van deixar de ser considerades conflicte armat, després de la victòria de l'Exèrcit de Sri Lanka sobre l'LTTE i la reducció d'hostilitats a l'estat indi de Nagaland durant el 2009. En canvi, l'increment en els nivells de violència a la república russa del Daguestan, a Rússia, el 2010 va motivar la seva inclusió en la llista de conflictes armats d'aquest any.

Pel que fa a la intensitat dels conflictes armats, cal destacar que **en nou contextos –Afganistan, Colòmbia, Índia (CPI-M), Iraq, RD Congo (est), Pakistan (nord-oest), Somàlia, Sudan (Darfur) i Uganda (nord)– els nivells de violència van ser especialment elevats**, i van causar la mort de més de 1.000 persones durant el 2010. A l'Afganistan, l'Iraq i el Pakistan (nord-oest), la xifra de víctimes mortals va ser molt superior al miler de persones. Vuit conflictes van registrar una intensitat mitjana, mentre que el nombre de conflictes de baixa intensitat es va incrementar respecte al 2009, i van passar de set a 13 casos el 2010. Pel que fa a les causes dels conflictes armats, es poden reconèixer múltiples motivacions, però en la seva majoria –gairebé dues tercers parts dels casos– van estar associats a demandes d'autogovern i qüestions identitàries, especialment rellevants en els conflictes que tenen lloc a Àsia i Europa. Un altre factor rellevant que va motivar la incompatibilitat entre les parts en disputa està vinculat a l'oposició a un determinat govern o al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat. Aquest element va estar present en 15 dels 30 casos analitzats, mentre que en sis casos el conflicte armat va tenir entre les seves causes fonamentals el control de determinats recursos o d'un territori.

Respecte a les situacions de tensió, **durant el 2010 es van produir 83 crisis sociopolítiques, la majoria d'aquests a Àfrica (29) i a Àsia (22)**, seguides d'Europa (13), Orient Mitjà (11) i Amèrica (8). Entre els canvis respecte al 2009, va destacar l'augment de la tensió a l'Equador, Comores, el Iemen (sud) i el Iemen (AQPA) i, a partir de final d'any, a Tunísia i Bielorrússia, la qual cosa va suposar sis nous escenaris de tensió, mentre que la significativa reducció de la violència tuareg a Mali i de la crisi electoral del 2009 a Moldàvia van portar a deixar de considerar-los escenaris de tensió el 2010. D'altra banda, el cas de Rússia (Daguestan) va deixar de ser catalogat com a tensió i va passar a ser considerat conflicte armat, arran de la contínua escalada de la violència insurgent. D'altra banda, **els principals factors d'inestabilitat van ser l'oposició a les políti-**

ques internes o internacionals de determinats governs (una de les causes principals en un 52% dels casos), **com també les aspiracions identitàries i/o d'autogovern** (en un 48% dels casos).

Durant el 2010, **la meitat de les crisis sociopolítiques van tenir una intensitat baixa (52%), enfront de l'altra meitat que va tenir una intensitat mitjana (29%) o alta (19%)**. Entre els 16 casos de tensions d'alta intensitat, la majoria es van localitzar a Àfrica i Àsia, on van ser especialment greus els casos de Burundi i Còte d'Ivoire, països que es van situar a punt d'un reinici del conflicte armat; Nigèria, per la violència intercomunitària i la creixent desestabilització; Etiòpia (Oròmia), per l'escalada insurgent i contrainsurgent; el Sudan, arran de l'increment de tensió a mesura que s'acostava la data del referèndum sobre l'estatus del sud del país; Corea del Nord i del Sud, que van protagonitzar la major escalada militar i política a la península en els últims anys; el Pakistan, pel greu increment de la violència i la inestabilitat política al país; Kirguizistan, que va ser escenari de fets de violència greus amb dimensió intercomunitària; Tailàndia, embarcada durant l'any en una espiral de polarització i manifestacions antigovernamentals; i Tadjikistan, que va patir un increment d'atacs insurgents. D'altra banda, **la majoria de les tensions van tenir un caràcter intern** (55% dels casos), mentre que un 27% van ser tensions internes internacionalitzades i un 18% van ser internacionals.

En l'àmbit dels processos de pau, cal ressaltar que **al llarg de l'any van concloure les negociacions amb 15 grups armats de set països**, fet que va permetre el lliurament d'armes d'entre 14.000 i 18.000 combatents. Un 26% dels processos de negociació va enfrontar serioses dificultats durant el 2010, mentre que en un altre percentatge similar (24%) les negociacions van transcorrer de forma molt negativa. En tres contextos més de conflicte, s'havia posat en marxa un procés exploratori de diàleg entre les parts en disputa. Pel que fa a casos específics, el 2010 va destacar el procés de diàleg que es va iniciar a Turquia entre el líder del grup armat d'oposició kurd PKK, Abdullah Öcalan, i òrgans competents que actuaven en nom de l'Estat i amb el coneixement del Govern. A l'Afganistan, el president Hamid Karzai va anunciar la posada en marxa d'un pla de pau que incloïa el diàleg amb sectors talibans, mentre que la represa de les negociacions directes en el marc del conflicte palestino-israelià es va posar en dubte per una nova congelació del diàleg, després de la represa de la construcció d'assentaments a Cisjordània per part del Govern d'Israel.

El 2010, les emergències humanitàries del Pakistan i Haití van posar en relleu el greu impacte que els desastres naturals poden tenir en països amb uns alts nivells de vulnerabilitat humana (inseguretat alimentària, baixos nivells de vida) i estructural (construccions inadequades o en zones d'alt risc, protocols d'actuació davant d'emergències insuficients o inapropiats, sistema d'alerta primerenca ineficaces). El Pakistan i Haití van ser

només dues d'un total de **32 crisis humanitàries** que van tenir lloc durant l'any, i que van afectar especialment Àfrica i Àsia. La major part dels contextos d'emergència que analitza aquest informe es van veure agreujats per l'agudització de cicles de violència relacionats amb la conflictivitat armada, que van impedir l'accés dels treballadors humanitaris i van generar el desplaçament de població. En aquest sentit, l'ACNUR va constatar que el retorn de refugiats als seus països d'origen s'havia reduït especialment durant el 2009, evidenciant la por i la manca de confiança en la millora de moltes situacions per part dels afectats per la violència. Epidèmies com el xarampió a Zimbabue, el còlera a Haití o el kala-azar al Sudan, i el nombre de morts que van generar, van destacar la importància de la inversió en prevenció, però també la necessitat que hi hagi una xarxa mèdica accessible a tota la població, a més de campanyes d'informació sanitària eficients. **La situació d'Haití, a més, va posar les organitzacions humanitàries davant del repte d'assistir milions de persones en un escenari urbà**, el de la capital Port-au-Prince, apareixent nous desafiaments per a l'actuació d'emergències que podrien repetir-se cada vegada amb més probabilitat en els propers anys, arran de la creixent urbanització de la població mundial.

Aconseguir que el compromís dels països donants amb el finançament de l'assistència humanitària global no es veiés afectat per la crisi econòmica imperant es va convertir en l'objectiu d'ONG i agències també durant el 2010. Tot i que es va assolir un **màxim històric en la quantitat de fons recaptats globalment per a situacions d'emergència**, 15.000 milions de dòlars, les necessitats humanitàries van superar les contribucions efectuades. En aquest sentit, les crides humanitàries realitzades a través del sistema de Nacions Unides van passar de suposar 7.130 milions de dòlars el novembre de 2009 (quan es va llançar el Procés de Crides Consolidades per al 2010) a superar els 11.000 el desembre de 2010, **cobrint només el 59% dels fons demanats**.

En relació amb els drets humans, van ser molts els estats que van perpetrar greus i sistemàtiques violacions dels drets humans al llarg del 2010 tal com es detalla en els indicadors que configuren l'Índex de Drets Humans 2010 de l'Escola de Cultura de Pau. Un dels aspectes que cal destacar va ser l'assetjament que van patir grups i persones defensores de drets humans en diferents parts del món i no només en països on hi ha un govern autoritari. **Dones i nenes van continuar sent víctimes de discriminació, tràfic de persones i violació sexual massiva** en alguns llocs del planeta. La lluita contra el terrorisme va continuar soscavant els drets humans individuals i, tot i les abundants crítiques sobre l'ús de garanties diplomàtiques, aquests van ser acceptades per molts governs per justificar la deportació de persones que es consideraven una amenaça per a la seguretat nacional. Membres de l'ètnia romaní i ciutadans búlgars i romanesos van ser deportats de França i el Govern es va mantenir immune a les crítiques rebudes de tot el món. Com a notícies positives, cal destacar **la posada en llibertat de l'activista birmana Aung San Suu Kyi**, després de més de quinze anys d'arrest domiciliari, tot i que són encara molts els presos polítics que continuen empresonats al país. D'altra banda, la Convenció Internacional per a la Protecció de les Persones Vícti-

mes de Desaparició Forçada va entrar en vigor el desembre en ser ratificada per 20 estats.

En relació amb els processos de justícia transicional, **va tornar a ser patent la manca generalitzada de col·laboració dels estats amb el TPI en la detenció i lliurament de sospitosos de crims de guerra i de lesa humanitat** i les dificultats formals en el desenvolupament d'alguns dels seus processos en curs. En aquest sentit, es va emetre una nova ordre de detenció contra el president sudanès, Omar al-Bashir, a qui se li imputen tres càrrecs de genocidi a Darfur i que se suma a la ja emesa el març de 2009 per crims de guerra i de lesa humanitat en aquesta mateixa regió, sense que es vegin, però, perspectives relatives a la seva possible detenció. Respecte a aquest òrgan de justícia universal, un dels fets més rellevants del 2010 va ser la celebració de la primera **Conferència de Revisió de l'Estatut de Roma a Kampala (Uganda)**. El procés d'avaluació es va destacar com un esforç per part de nombrosos estats i algunes organitzacions de la societat civil, tot i que no va estar tampoc exempt de crítica en qualificar-se d'oportunitat perduda per consolidar el paper del Tribunal i la seva jurisdicció. La tasca del Tribunal Penal Internacional per a l'ex-Iugoslàvia va estar marcada per la celebració de nombrosos judicis contra importants figures responsables de crims durant el conflicte com també alguns ajornaments en el judici contra Radovan Karadzic, ex-president de l'autoproclamada República de Sèrbia de Bòsnia i Hercegovina, que va aconseguir en diverses ocasions obstaculitzar el desenvolupament del judici. Com a aspecte positiu cal destacar, al juliol, la condemna a les **Cambres Extraordinàries en les Corts de Cambodja** de l'exlíder dels Khmers Rojos, Kaing Guek Eav, **àlies Duch**, a 19 anys de presó i la posterior acusació formal de quatre líders més dels Khmers Rojos. Finalment, i cinc anys després de l'assassinat de l'exprimer ministre libanès Rafiq Hariri, cal assenyalar que el **Tribunal Especial per al Líban** va veure dificultada la seva tasca per intimidacions i atacs als seus investigadors, en un clima d'augment de la tensió política al voltant de la seva investigació. Cal recordar, finalment, la tasca de les Comissions de la Veritat, algunes de les quals, com la de l'Equador, van presentar el seu informe final, jutjat com un avenç en la lluita contra la impunitat a l'espera que es concretin possibles reparacions a les víctimes.

Per finalitzar, en relació amb la **dimensió de gènere en la construcció de pau**, 71 països van patir greus desigualtats de gènere, destacant particularment per la seva gravetat 31 casos, i 45 països van patir retrocessos segons l'Índex d'Equitat de Gènere (IEG) 2009. Pel que fa a l'impacte de gènere en els contextos de tensió i conflicte armat, cal destacar que un 50% dels conflictes armats i un 57% de les tensions, de les quals es disposen dades, van tenir lloc en països amb una situació de desigualtat de gènere greu. Durant el 2010 la **violència sexual com a arma de guerra** es va continuar perpetuant en contextos de conflicte armat i va destacar per la seva especial gravetat a la RD Congo. Al mateix temps, es van produir situacions de **violència de gènere en els conflictes armats** i tensions de forma generalitzada, entre els quals van destacar Haití, l'Afganistan, el Pakistan o l'Iraq, entre d'altres. Aquest gran impacte de la violència sexual com a arma de guerra, i de la violència de gènere en situacions de conflicte i

tensió va anar acompanyada d'una important mobilització tant de la comunitat internacional com dels àmbits locals, per tal de combatre aquesta xacra. En l'àmbit internacional, en paral·lel a la celebració del **desè aniversari de la Resolució 1325**, va destacar l'aprovació per unanimitat de l'Assemblea de l'ONU del nou organisme en matèria d'equitat de gènere, **ONU Dones**, que agruparà totes les entitats de Nacions Unides dedicades a aquesta qüestió, i pretén donar un impuls a la defensa dels drets de les dones arreu del món. En l'àm-

bit local, van destacar un gran nombre d'**iniciatives d'associacions de dones** que van treballar per la denúncia i la **visibilització de la violència de gènere** en contextos de conflicte armat i tensió en països com Haití o Myanmar. També cal remarcar diverses iniciatives llançades des de la societat civil amb l'objectiu de reivindicar el **paper que les dones han tingut en la construcció de pau**, en països com Indonèsia o el Nepal, i d'aconseguir que aquests tinguin més presència en aquests processos de pau en el futur.